

Naomi o la menopausa fa l'home

Martí Domínguez

La Bíblia esmenta el cas de Naomi, que fou mare després dels 70 anys. Si haguera estat un home qui es reproduiria a aquestes edats la cosa no ens sorprendria. Charles Chaplin fou pare a 73 anys, i Saul Bellow, premi Nobel de Literatura, a 84. Però una dona, amb aquests anys, tan sols pot ser àvia. En canvi, un home pro-
jecte i longeu pot ser avi i pare al mateix temps. I això potser explica moltes coses.

En això treballen els biòlegs evolucionistes, a estudiar el perquè d'aquest dimorfisme entre homes i dones. Comptat i debatut, l'espècie humana és insòlita en aquest aspecte reproductiu, i una menopausa semblant tan sols s'observa entre alguns cetacis. La resta de mamífers –per no dir que la resta d'éssers vius– són fèrtils durant tot el període madur, i tan sols la mort atalla l'impuls reproductiu. En canvi, en l'espècie humana hi ha una separació radical entre mascles i femelles, i el mite de Naomi és una excepció, quelcom que ens sobta i que ens fa qualificar aquesta gestació de miraculosa. I, tanmateix, entre els ximpanzés, tan pròxims a nosaltres, les femelles són fèrtils a edats de més de 60 anys; i no sols això, sinó que aquestes mares tan grans són sol·licitades pels mascles més que no pas les més joves, que tenen menys experiència i menys estatus dins del grup.

La biòloga Melissa Emery Thompson escriu que la història humana representa un dels canvis més dràstics dels llinatges dels simis. En un article publicat a *Current Biology* (Vol 17, 2150-2156), aquesta antropòloga de la Universitat

de Harvard compara el període reproductiu d'una colònia de ximpanzés amb el del poble kung de Botswana i l'ache del Paraguai.

Els resultats mostren un clar descens de la natalitat a partir de 40 anys, tant en ximpanzés com en l'home, però sense mai descobrir indicis de menopausa entre els primers. Els ximpanzés es mantenen fèrtils durant tota la vida adulta, i esmenta el cas d'una vella ximpanzé, anomenada pels investigadors Auntie Rose, que va tenir fills a 63 anys, i que despertava autèntiques passions entre els mascles.

Convindreu amb mi que tot plegat ens ofereix un resultat nou i inesperat. Ja no és el cervell el que ha fet l'espècie humana, ja no és la mà, ni la postura ortògrada, sinó que és la forma reproductiva.

D'alguna manera, la menopausa fa l'home. Potser a les societats caçadores interessava que les àvies s'encarregaren de la progènie d'algunes altres femelles més joves, i així la tendència menopàusica fou seleccionada a la llarga. Els mascles continuaren essent fèrtils –fent el seu paper de poder i dominància dins del grup–, però les femelles a partir d'una certa

edat canviaren d'estratègia: passaren de ser mares a fer el paper d'àvies.

"L'homme est une passion inutile" va escriure Sartre. La frase fa bonic i, com diu Joan Fuster, dringa amb una certa elegància romàntica. Però, tot i això, com tantes coses de Sartre, té una certa impostura. L'home, una passió inútil? De Naomi a Chaplin, l'elenc és formidable. Sens dubte, l'home és una espècie apassionant, la més apassionant de la història natural.

"Ja no és el cervell el que ha fet l'espècie humana, ja no és la mà, ni la postura ortògrada, és la forma reproductiva. La menopausa fa l'home"